

В І Д Г У К

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора Пахомової Н.Г. про дисертацію Лещій Наталії Петрівни «Теоретичні та методичні засади фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку в навчально-реабілітаційних центрах», поданої до захисту на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.03 – корекційна педагогіка

Дисертаційна робота Лещій Н.П. є завершеним психолого-педагогічним авторським надбанням, зорієнтованим на всебічне вивчення організації і особливостей проведення фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку.

Насамперед, вважаємо за необхідне наголосити на тому, що автору вдалося всебічно в теоретичному і практично-методичному ракурсі розкрити актуальність виконаної наукової роботи. Дослідження доводить, що в умовах зміни системи соціальних та духовних цінностей, економічної кризи в країні першочергового значення набуває проблема фізичного і психічного здоров'я підростаючого покоління, оскільки саме запровадження спеціальних і загальнооздоровчих заходів сприятиме відновленню, зміцненню та підтримці здоров'я, самореалізації фізичних і духовних сил, забезпечить особистісний розвиток та покращення якості життя.

Дослідження присвячене вивченню науково-теоретичних положень однієї зі значних проблем сучасної спеціальної освіти – виявленню стратегій модернізації та інтенсифікації системи комплексного, диференційованого спеціально організованого процесу навчання і виховання дітей зі складними порушеннями розвитку, що підтверджує безумовну актуальність дисертаційної роботи.

Дисертація Лещій Наталії Петрівни належним чином структурована. Її структура визначається метою й завданнями, поставленими дисертанткою. Дисертаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Дослідження виконане на відповідній джерельній базі, яка включає

праці вітчизняних і зарубіжних авторів і складає 451 найменування, з них 12 – іноземною мовою. Загальний обсяг дисертації становить 448 сторінок, з них основний зміст роботи викладено на 359 сторінках. Дисертанткою чітко сформульовано понятійно-категоріальний апарат: мету, об'єкт, предмет, завдання, вирішення яких, за задумом авторки, мало забезпечити досягнення мети дослідження. Ставлячи за мету дослідження теоретичне обґрунтування та експериментальне апробування системи організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку в навчально-реабілітаційних центрах, автор успішно досягає відповідного результату через вирішення поставлених у дослідженні завдань. Положення дисертації, які виносяться на захист, впливають із чіткої побудови категоріального апарату, логіки проведеної роботи та відтворюють послідовність і репрезентативність викладу основних результатів дослідження. Це позитивно характеризує науковий стиль роботи і дає вичерпні уявлення про межі дослідження і його концептуальні позиції. Обґрунтованість методологічних основ та їх концептів взаємоузгоджені та вмотивовані, й віддзеркалюють зміст дослідження. Структура дисертації продумана, експериментальні матеріали дослідження пройшли апробацію. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації Наталії Петрівни забезпечується вдало обраним теоретичним підходом до розуміння проблеми організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку, достатньою репрезентативністю вибірки респондентів, узагальненням та систематизацією отриманих експериментальних даних та використанням адекватних статистичних методів обробки.

У першому розділі роботи «Теоретичні засади фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку в навчально-реабілітаційних центрах» здійснено системний аналіз організаційно-правового інструментарію надання допомоги дітям із складними порушеннями в умовах навчально-реабілітаційних центрах, визначено

сучасний стан перебігу фізкультурно-оздоровчої роботи із зазначеною категорією дітей та представлено різні теорії і підходи щодо організації даного процесу.

Аналіз нормативно-правової бази щодо організації корекційно-розвивального процесу в умовах навчально-реабілітаційного центру (НРЦ), узагальнення результатів сучасних досліджень щодо наукових пошуків у сфері навчання дітей зі складними порушеннями розвитку, уточнення типології порушень функцій аналізаторів і відхилень психічного і фізичного розвитку; вивчення об'єктивних закономірностей виховання і навчання таких дітей дали можливість дослідниці висвітлити варіативність поглядів на зазначену проблему.

Здійснений автором аналіз підходів щодо організації фізкультурно-оздоровчої роботи в НРЦ та змісту ключових понять «спортивно-оздоровча робота» і «фізкультурно-оздоровча робота», дозволив зробити висновки про необхідність розроблення системи фізкультурно-оздоровчої роботи для дітей зі складними порушеннями розвитку, яка б надала можливість з максимальною ефективністю використовувати засоби фізкультурного й оздоровчого спрямування для реалізації потенційних можливостей кожної дитини впродовж перебування в реабілітаційних закладах.

На думку дисертантки, невід'ємними умовами планомірної, послідовної організації фізкультурно-оздоровчої роботи є *комплексність, диференційованість, багатofакторність* означеної системи, яка передбачає сукупність принципів, засобів, форм, методів, технологій фізичного оздоровлення дітей із складними порушеннями у їхньому взаємозв'язку і взаємозалежності, з урахуванням факторів загального рівня фізичного здоров'я дітей, за активної участі всіх учасників освітньо-виховного процесу (педагогів, психологів, корекційних педагогів, інструкторів лікувальної фізичної культури, вчителів-реабілітологів, лікарів, батьків, дітей тощо),

У другому розділі «Методологічні засади дослідження фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку» визначено

методологічні підходи та принципи організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку. Встановлено, що дослідження ґрунтується на наступних методологічних підходах: діяльнісно-особистісному, системному, культурологічному. Обґрунтовано, що фізкультурно-оздоровчий процес є соціально-педагогічним, тому застосування системного підходу до його вивчення є цілком логічним. Автор зазначає, що базовими поняттями діяльнісно-особистісного підходу є «діяльність» та «особистість» у їх взаємозумовленості та взаємозв'язку. Оскільки у контексті діяльнісного підходу відбувається орієнтування на сенситивні періоди розвитку дитини, коли вона є найбільш чутливою до різних видів фізичних навантажень, розвитку фізичних якостей, то виникає необхідність безперервного пошуку відповідних форм і методів фізкультурно-оздоровчої спрямованості. Слід зазначити, що саме у цьому розділі найбільшою мірою окреслюються теоретико-методологічні засади проведеного дослідження.

З достатньою повнотою дисертанткою аргументовано методологічні підходи і принципи організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку. Дослідниця робить висновок, що діти з психофізичними порушеннями мають бути включеними постійно в процес самостійного опанування нових видів рухової активності наскрізно через усі види діяльності впродовж навчального дня в НРЦ, використовуючи для цього самонавчання, особистісне сприйняття, осмислення, усвідомлення набутого досвіду фізичного оздоровлення. Разом з тим, фізкультурно-оздоровча робота учнів із складними порушеннями розвитку повинна здійснюватися в різноманітних видах діяльності (освітній, виховній, оздоровчій, фізкультурній, спортивній, ігровій, дозвіллевій та ін.). Усвідомлення й упровадження методологічних принципів: індивідуалізація і диференціація організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку; продуктивність розвитку особистості; ситуативність навчання; освітня рефлексія надало можливість організувати

такий процес відповідно до його закономірностей, обґрунтовано й свідомо визначити його цілі й виважено підійти до змістового наповнення, відбору форм і методів, що були тотожними цілям.

На особливу увагу заслуговує застосування культурологічного підходу, що слугує розгляду дітей зі складними порушеннями розвитку в комплексній системі фізкультурно-оздоровчої роботи як суб'єктів фізичної культури, діяльність яких спрямована на збереження здоров'я, запобігання погіршення стану здоров'я та фізичної і психічної усталеності, впевненості у своїх силах.

У третьому розділі «Стан реалізації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку в навчально-реабілітаційних центрах на сучасному етапі» здійснено аналіз дослідження проблеми фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку в теорії корекційної педагогіки на сучасному етапі. Дисертанткою встановлено особливості і стан фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку в НРЦ, визначено та схарактеризовано педагогічні умови, що сприяють організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку.

На схвальну оцінку заслуговує з'ясування особливостей ставлення педагогів, батьків та самих дітей молодшого шкільного віку до фізичних занять оздоровчого спрямування шляхом застосування методу анкетування, що передбачало розробку серії анкет, основний зміст яких допоміг виявити особливості мотивації, уподобання й преференції дітей. Дані підходи до організації і проведення експериментального дослідження дозволили визначити й науково обґрунтувати педагогічні умови, які уможливають підвищення ефективності перебігу фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми із складними порушеннями розвитку: мотиваційно-позитивна налаштованість дітей на фізкультурно-оздоровчу роботу; створення здоров'язбережувального середовища; використання позитивно-емоційних ситуацій успіху в процесі фізкультурно-оздоровчої роботи; взаємодія педагогічного колективу з батьками дітей.

Дисертантка надає особливого значення психолого-педагогічному і медичному супровадам дітей із складними порушеннями розвитку під час впровадження інноваційних освітніх здоров'язберезувальних технологій.

Найбільш вагомим у дисертації за своєю науковою новизною та практичною значущістю, ґрунтовністю внеску в теорію та практику спеціальної педагогіки є останній, четвертий розділ «Комплексна, диференційована, багатофакторна система фізкультурно-оздоровчої роботи в умовах навчально-реабілітаційних центрів для дітей зі складними порушеннями розвитку» у якому представлена науково обґрунтована, розроблена та експериментально перевірена модель комплексної, диференційованої, багатофакторної системи організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми молодшого шкільного віку зі складними порушеннями розвитку та визначена її ефективність.

На особливу увагу заслуговують визначені критерії і відповідні показники загального рівня фізичного здоров'я дітей молодшого шкільного віку зі складними порушеннями розвитку (антропометричний, функціональний, фізичної підготовленості, психоемоційний, соматичний).

Спроектвана дисертанткою система організації фізкультурно-оздоровчої роботи спрямована на досягнення конкретної мети – поліпшення рівня фізичного здоров'я зазначеної категорії дітей. На особливу увагу заслуговує представлена система, що передбачає дотримання принципів індивідуалізації і диференціації, продуктивності розвитку особистості, ситуативності навчання, освітньої рефлексії та форм, методів, засобів реалізації ефективної фізкультурно-оздоровчої роботи у умовах навчально-реабілітаційних закладів.

Складові компоненти системи представлені відповідно до логіки фізкультурно-оздоровчого процесу й специфіки організації корекційно-реабілітаційної діяльності в НРЦ. Доречно відзначити, що на основі системоутворювальних засад схарактеризовано складові створеної й реалізованої системи організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми

молодшого шкільного віку, що має ієрархічну структуру реалізації: методологічний, організаційно-діяльнісний, оцінювальний блоки.

Автором встановлено, що ефективність системи організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми молодшого шкільного віку залежить від дотримання комплексу педагогічних умов: мотиваційно-позитивного налаштування дітей зі складними порушеннями розвитку на фізкультурно-оздоровчу роботу в освітньо-реабілітаційних центрах, створення здоров'язбережувального середовища, використання позитивно-емоційних ситуацій успіху в процесі фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми даної категорії.

Проведена Н.П. Лещій перевірка вірогідності результатів експериментального дослідження та впровадження системи організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку обумовлюють практичну значущість дисертації. Експериментальна робота виявила позитивну динаміку формувальних впливів, ефективність запропонованої системи підтверджує кількісний і якісний аналіз результатів формувального експерименту. Статистичне обрахування отриманих даних дозволило оцінити достовірність одержаний результатів експерименту.

Результати і висновки дисертації Лещій Н.П. є достовірними та важливими для підвищення рівня стану фізичного здоров'я дітей зі складними порушеннями розвитку.

Завершуючи аналіз дисертаційного доробку Лещій Н.П., варто зазначати, що успішній реалізації завдань дослідження сприяла ерудиція та креативність дисертантки, її орієнтація у новітніх досягненнях вітчизняної та зарубіжної психолого-педагогічної науки.

Особливого схвалення заслуговує те, що представлені науково-методичні праці дисертантки можуть бути використані в корекційно-реабілітаційному процесі НРЦ та слугувати підґрунтям для подальших психолого-педагогічних досліджень.

Зміст дисертації узгоджується з основними положеннями, висвітленими у змісті автореферату. Основні результати наукового дослідження Лещій Н.П. в повному обсязі викладені в 49 наукових працях, зокрема 1-й монографії, 23 статтях у наукових фахових виданнях України та виданнях включених в міжнародні наукометричні бази; 5 одноосібних статтях у періодичних виданнях іноземних держав, які внесені до міжнародних наукометричних баз, 10 публікаціях апробаційного характеру.

Даючи в цілому високу оцінку виконаній дисертаційній роботі, вважаємо за доцільне висловити автору деякі критичні міркування та побажання щодо перспектив її подальших досліджень.

1. У першому розділі автор подає науково-теоретичний аналіз організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку. Дисертація безумовно виграла б, якби у ній був представлений аналіз зарубіжного досвіду надання корекційно-реабілітаційної допомоги дітям із складними порушеннями розвитку.

2. Наступне зауваження стосується структурування матеріалу порівняльного аналізу результатів констатувального етапу педагогічного експерименту, який поданий автором в додатках. На наш погляд, доцільно було б ці результати представити в основному тексті дисертації та зробити порівняльний аналіз.

3. Дисертація набула б більшої ваги у разі обґрунтування методу Кайзера, на підставі якого приймалися рішення щодо кількості виокремлених факторів під час здійснення факторного аналізу (с. 275).

4. На нашу думку, потребує пояснення використання параметричних та непараметричних методів оцінки статистичних гіпотез, які були використані при аналізі емпіричних даних.

5. Потребують уніфікації та узагальнення представлені у висновках до розділів 3 та 4 окремі положення. На нашу думку, потрібно було б акцентувати увагу на представленні найважливіших результатів дослідження.

Зроблені зауваження не знижують теоретичну і практичну цінність дисертаційної роботи Лещій Н.П., у якому отримано нові переконливо обґрунтовані теоретичні та емпіричні результати, що в сукупності є важливими для теорії і методики організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку.

Дисертація Лещій Н.П. є ґрунтовним науковим доробком і справляє, безумовно, позитивне враження. Її аналіз із методолого-теоретичних і практично-методичних позицій дає підстави для висновку про наукову і практичну значущість, самостійність і завершеність роботи, а також про сумлінність дисертантки та її наукову зрілість.

Виконане дослідження Лещій Наталії Петрівни «Теоретичні та методичні засади фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку в навчально-реабілітаційних центрах» відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.03 – корекційна педагогіка

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка кафедри спеціальної освіти
і соціальної роботи Полтавського національного
педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Пахомова Н.Г.

Підпис Пахомової Н.Г.

*Засвідчує
підписом*

М. Ю. Занека